

ORTADOĞU'DA BARIŞ İÇİN TEK ÇÖZÜM: İSLAM

Filistin ve özellikle Filistin'in kalbi olan Kudüs, İslam tarihinin başından bu yana Müslümanlar için kutsaldır. Müslümanların Filistin'i kutsal olarak görmeleri ise bu bölgeye barış ve huzur getirmelerine vesile olmuştur. Bu yazıda, bu gerçeğin bazı tarihsel örneklerini ele alacağız.

Kudüs'ü Müslümanlar için kutsal yapan iki temel sebep vardır: Müslümanların namaz kılmak için yöneldikleri ilk kible, Kudüs'tür. Ve Peygamberimizin en büyük mucizelerinden biri olan bir gecelik miraç yolculuğu, Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya, yani Mekke'den Kudüs'e olmuştur. Kuran'da bu gerçek şöyle haber verilir:

"Bir kısım ayetlerimizi kendisine göstermemiz için kulunu bir gece Mescid-i Haram'dan, çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren O (Allah) yücedir. Gerçekten O işitendir, bilendir." (İsra Suresi, 1)

Kuran'da anlatılan peygamber kıssalarında Filistin topraklarına işaret eden ayetlerin pek çoğunda bu topraklardan **"bereketli kılınan, kutsal topraklar"** olarak bahsedilmektedir. Miracın anlatıldığı üstteki ayette Mescid-i Aksa "çevresini bereketlendirdiğimiz" şeklinde nitelendirilmektedir. Hz. İbrahim'in ve Hz. Lut'un göçünün anlatıldığı Enbiya Suresi'nde ise yine aynı topraklar **"bereketler verdiğimiz yer"** olarak geçmektedir. Öte yandan, İsrail soyundan pek çok peygamberin yaşadığı, Allah yolunda mücadele ettiği, şehit düştüğü veya vefat edip defnedildiği Filistin toprakları, bir bütün olarak Müslümanlar için kutsaldır.

Nitekim son 1400 yıl içinde Müslümanlar Kudüs'e ve Filistin'e hep barış ve huzur getirmişlerdir.

Hz. Ömer'in Filistin'e Getirdiği Barış ve Adalet

MS. 71 yılına dek, Kudüs Yahudilerin başkenti idi. Ancak o yıl Roma Orduları Yahudilere karşı büyük bir saldırı düzenlediler ve büyük bir vahşetin ardından onları bölgeden sürdüler. Yahudiler için diaspora dönemi başlarken, Kudüs ve çevresi de terkedilmiş bir toprak haline gelmiş oluyordu.

Ancak Roma İmparatorluğu'nun İmparator Konstantin döneminde Hristiyanlığı kabul etmesinin üzerine, Kudüs yeniden ilgi odağı oldu. Hristiyan Romalılar Kudüs'te kiliseler inşa ettiler, Yahudilerin de bölgede yerleşmesine yönelik yasakları kaldırdılar. Filistin 7. yüzyıla dek Roma (Bizans) toprağı olarak kaldı. Kısa bir süre Persler bölgeyi ellerinde tuttular, ama sonra Bizans yeniden Filistin'in hakimisi oldu.

Filistin tarihindeki en büyük dönüm noktası ise, 637 yılında bölgenin İslam orduları tarafından fethedilmesiydi. Bu fetih, asırlardır savaşa, sürgünlere, yağma ve katliamlara sahne olan, farklı inançlar arasında sık sık el değiştiren ve değiştirdikçe de yeni vahşetler yaşayan Filistin'e, barış ve huzurun yerleşmesi anlamına geliyordu. İslam'ın hakimiyeti, Filistin'de farklı inançların bir arada yaşayabileceği bir çağın başlangıcı oldu.

Filistin, Peygamberimizden sonraki ikinci halife olan Hz. Ömer tarafından fethedildi. Hz. Ömer'in Kudüs'e girişi, ardından buradaki farklı inançlara karşı gösterdiği olağanüstü hoşgörü, olgunluk ve nezaket, başlayan güzel dönemin habercisiydi. İngiliz tarihçi ve Ortadoğu uzmanı Karen Armstrong, Holy War adlı kitabında, Hz. Ömer'in Kudüs fethini şöyle anlatır:

*Halife Ömer Kudüs'e beyaz bir devenin üzerinde girdi, yanında ise kentin Yunan yöneticisi Başrahip Sophronius vardı. Halife kendisinin öncelikle Tapınak Tepesine (yıkık olan Hz. Süleyman mabedinin yerine) götürülmesini rica etti ve dostu Muhammed'in Gece Yolculuğu'nu (Mirac) yaptığı bu noktada eğildi ve dua etti. Başrahip bu sahneyi dehşet içinde izliyordu... "Son Günler" in artık yaklaştığını sanmıştı. Daha sonra Halife Ömer Hristiyan tapınaklarını görmek istedi ve tam Kutsal Mezar (Holy Sepulchre) Kilisesi'ne gittiğinde, namaz vakti geldi. Başrahip kendisini kibarca namazını bu kilisede kılmaya davet etti, ama Halife Ömer bu teklifi kibarca reddetti. **Eğer bu kilisede namaz kılsa, sonra bazı müslümanların bu olayı anıtlıştırmak amacıyla buraya bir cami inşa etmek isteyebileceklerini, bunun ise Kutsal Mezar Kilisesi'nin yıkılması anlamına geleceğini** izah etti. Bu nedenle Halife kiliseden çıkıp biraz daha ilerdeki bir noktada namazını kıldı; nitekim bugün tam bu noktada, Kutsal Mezar Kilisesi'nin tam karşısında Halife Ömer'in adına inşa edilmiş küçük bir cami bulunmaktadır.*

Halife Ömer'in diğer büyük camii ise, tam Tapınak Tepesi'nde yapıldı. Yıllardır Hristiyanlar, yıkık Yahudi Tapınağının yer aldığı bu alanı, şehrin çöp yığınağı olarak kullanıyorlardı. Halife, Müslümanların bu çöpleri temizlemelerine kendi elleriyle yardım etti ve burada Müslümanlar iki mabed inşa ederek İslam'ı, İslam'ın dünyadaki üçüncü kutsal şehrine yerleştirmiş oldular.

Kısacası Müslümanlarla birlikte Kudüs'e ve tüm Filistin'e "medeniyet" geldi. Birbirlerinin kutsal değerlerine saygı göstermeyen, birbirlerini sırf farklı inançlara sahip oldukları için katliamdan geçiren vahşi ve barbar inançların yerine, İslam'ın adil, hoşgörülü ve mutedil kültürü hakim oldu. Hz. Ömer'in fethinden sonra Filistin'de Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler asırlar boyu barış ve huzur içinde yaşadılar. Müslümanlar hiç kimseyi zorla İslamlaştırmaya çalışmadılar, ancak İslam'ın Hak Din olduğunu gören bazı gayrimüslimler kendi rızalarıyla İslam'ı seçtiler.

Filistin'deki bu barış ve huzur, bölge, Müslümanların hakimiyetinde olduğu sürece devam etti. Ancak 11. yüzyılın sonunda, bölgeye dışardan işgalci bir güç girdi ve Kudüs'ün medeni topraklarını, görülmemiş bir barbarlık ve vahşetle yağmaladı. Bu barbarlar, Haçlılardı

FİLİSTİN TOPRAKLARINDA HAÇLI VAHŞETİ

Sözde Hristiyanlık Adına Uygulanan Terör

Filistin'de her üç dinin mensupları barış ve huzur içinde yaşarken, Avrupa'daki Hristiyanlar bir "Haçlı" seferi organize etmeye karar verdiler. Papa II. Urban'ın 25 Kasım 1095 günü Clermont Konseyi'nde yaptığı çağrı ile, "Kutsal Toprakları Müslümanlardan kurtarmak" ve asıl olarak da Doğu'nun efsanevi zenginliğine ulaşmak üzere yüz binin üzerinde insan Avrupa'nın dört bir yanından Filistin'e doğru yola çıktı. Uzun ve yıpratıcı bir seferden ve Müslümanlara karşı gerçekleştirdikleri pek çok yağma ve katliamdan sonra 1099 yılında gerçekten de Kudüs'e vardılar. Yaklaşık 5 hafta süren uzun bir kuşatmanın ardından şehir düştü ve Haçlılar kente girdiler. Ve dünya tarihinde eşine az rastlanır bir vahşet gerçekleştirdiler. Şehirdeki tüm Müslümanları ve Yahudileri kılıçtan geçirdiler. Bir tarihçinin ifadesiyle **"buldukları tüm Arapları ve Türkleri öldürdüler... erkek veya kadın, hepsini katlettiler."** Haçlılardan biri, Raymund of Aguiles, bu vahşeti "övünerek" şöyle anlatıyordu:

Görölmeye değer harika sahneler gerçekleşti. Adamlarımızın bazıları - ki bunlar en merhametlileriydi - düşmanların kafalarını kesiyorlardı. Diğerleri onları oklarla vurup düşürdüler, bazıları ise onları canlı canlı ateşe atarak daha uzun sürede öldürüp işkence yaptılar. Şehrin sokakları, kesilmiş kafalar, eller ve ayaklarla doluydu. Öyle ki yolda bunlara takılıp düşmeden yürümek zor hale gelmişti. Ama bütün bunlar, Süleyman Tapınağı'nda yapılanların yanında hafif kalıyordu. Orada ne mi oldu? Eğer size gerçekleri söylersem, buna inanmakta zorlanabilirsiniz. En azından şunu söyleyeyim ki, Süleyman Tapınağı'nda akan kanların yüksekliği, adamlarımızın dizlerinin boyunu aşıyordu.

Haçlı ordusu Kudüs'te iki gün içinde yaklaşık 40 bin Müslüman'ı üstte anlatılan yöntemlerle vahşice öldürdü. Filistin'in, Hz. Ömer'den bu yana süren barış ve huzuru, korkunç bir katliamla sona ermiş oldu. Haçlılar, bir sevgi ve merhamet dini olan Hristiyanlığın tüm ahlaki kıstaslarını çiğneyerek, sözde Hristiyanlık adına terör uyguladılar.

Selahaddin Eyyubi'nin Adaleti

Barbar Haçlı ordusu, Kudüs'ü kendisine başkent yaptı ve sınırları Filistin'den Antakya'ya kadar uzanan bir Latin Krallığı kurdu. Ancak Filistin'e vahşet getiren Haçlıların ömrü fazla uzun olmayacaktı. Ortadoğu'daki tüm Müslüman emirlikleri "cihad" bayrağı altında birleştiren Selahaddin Eyyubi, 1187'deki Hittin Savaşı'nda tüm Haçlı Ordusunu bozguna uğrattı. Savaşın ardından Haçlı ordusunun iki kumandanı, Reynauld of Chatillon ve Kral Guy, Selahaddin Eyyubi'nin huzuruna çıkarıldı. Selahaddin Eyyubi, daha önce Müslümanlara karşı uyguladığı korkunç vahşetlerle ünlenmiş olan Reynauld of Chatillon'u idam etti, ancak aynı suçları işlememiş olan Kral Guy'u serbest bıraktı. Filistin toprakları bir kez daha adaletin ne olduğunu görüyordu.

Selahaddin Eyyubi Hittin'in hemen ardından-tam da Peygamberimizin bir gecede Mekke'den Kudüs'e götürüldüğü kutsal Mirac günü-Kudüs'e girerek 88 yıldır Haçlı işgali altında olan şehri kurtardı. Haçlılar, 88 yıl önce Kudüs'ü aldıklarında içindeki tüm Müslümanları katletmişlerdi ve bu yüzden bu sefer de Selahaddin Eyyubi'nin aynı vahşeti kendilerine yapacağını korkuyla bekliyorlardı. Oysa Selahaddin Eyyubi kentteki Hristiyanların hiç birine dokunmadı. Dahası, sadece Latin (Katolik) Hristiyanların şehri terk etmelerini emretti-"Haçlı" kimliğine sahip olmayan Ortodokslar şehirde yaşamaya ve diledikleri gibi ibadet etmeye devam edebilirlerdi. İngiliz tarihçi Karen Armstrong, Müslümanların bu ikinci Kudüs fethini şöyle anlatır:

2 Ekim 1187'de Selahaddin ve ordusu Kudüs'e fatihler olarak girdiler; gelecekteki 800 yıl boyunca şehir bir Müslüman kenti olacaktı... Selahaddin (katliam yapmamak üzere) önceden Hristiyanlara verdiği sözü tuttu ve şehri yüksek İslami prensiplere göre aldı. **Kuran'da emredilmiş olduğu gibi şiddetten kaçındı, 1099 yılındaki katliamların öcünü almaya kalkmadı. Tek bir Hristiyan öldürülmedi, hiç bir yağma yapılmadı.** Esirleri serbest bırakmak için istenen fidyeler ise son derece düşük tutuldu... Kuran'da emredildiği gibi, esirlerin çoğunu

da hiç bir fidye almadan serbest bıraktı... Selahaddin'in kardeşi El-Adil, bin kadar esirin kendi hizmetine verilmesini istedi ve sonra hepsini - acınacak durumda olduklarını gördüğü için - karşılıksız olarak serbest bıraktı... Şehirdeki zengin Hristiyanlar, değerli eşyalarını yükleyip şehirden bir an önce gittiler, oysa ellerindeki para, şehirdeki tüm savaş esirlerinin fidyesini ödemeye fazlasıyla yetiyordu. Başrahip Heraclius, herkes gibi 10 dinarlık fidyesini ödedi, sonra da şehri hazinelerle dolu arabalarla terk etti.

Kısacası Selahaddin Eyyubi ve onun komutasındaki Müslümanlar, Hristiyanlara karşı son derece adil ve merhametli davranmışlar, hatta onlara kendi liderlerinden çok daha fazla merhamet etmişlerdi.

Kudüs'ten sonra, Filistin'in diğer şehirlerinde de Haçlıların vahşeti ve Müslümanların adaleti sürdü. İngiliz tarihinde büyük bir kahraman gibi tanıtılan Richard the Lionheart (Aslanyürekli Richard), 1191 yılında, Akra kalesinde aralarında pek çok kadın ve çocuğun da yer aldığı tam 3000 Müslüman'ı boyunlarını vurdurarak alçakça katletmişti. Müslümanlar bu vahşetlere şahit olmalarına rağmen, hiç bir zaman aynı yöntemlere başvurmadılar, Allah'ın "**Ey iman edenler, bir topluluğa olan kininiz, sakın sizi haddi aşmaya sürüklemesin**" hükmü uyarınca (Maide Suresi, 2), hiç bir zaman masum sivillere karşı şiddet uygulamadılar. Mağlup ettikleri Haçlı ordularına karşı dahi, gereksiz şiddet kullanmadılar.

Haçlıların vahşeti ve ardından gelen Müslüman adaleti, tarihi bir gerçeği bir kez daha göstermiş oluyordu: **Filistin'de farklı inançlara birarada yaşama şansı veren adil bir yönetim, ancak İslam'ın prensiplerine göre kurulan bir yönetim olabilirdi.** Bu gerçek, Selahaddin Eyyubi'den sonraki 7 yüzyıl boyunca, özellikle de Osmanlı döneminde ispatlanmaya devam etti.

ORTADOĞU'DA HUZURA GİDEN YOL "OSMANLI MİLLET SİSTEMİ"

1514 yılında Yavuz Sultan Selim'in Kudüs'ü ve civarını fethi ile birlikte, Filistin'de yaklaşık 400 yıl sürecek Osmanlı yönetimi başladı. Bu dönem, Osmanlı'nın diğer eyaletlerinde olduğu gibi, Filistin'de de barışı, istikrarı ve "farklı inançların bir arada yaşamasını" sağlayacaktı.

Kilise, sinagog ve cami uyum içinde bir arada var oldu.

Osmanlı İmparatorluğu, "**millet sistemi**" adı verilen bir düzenle yönetiliyordu ve bu sistemin en temel özelliği, farklı inançlara sahip insanlara, kendi inançlarının ve hatta hukuklarının gerektirdiği şekilde yaşama imkanı tanımasıydı. Kuran'da "Kitab ehli" olarak tanımlanan Hristiyanlar ve Yahudiler, Osmanlı topraklarında hoşgörü, güvenlik ve özgürlük buldular.

Bunun en büyük nedeni, Osmanlı'nın Müslümanlar tarafından yönetilen bir İslam devleti olmasına karşın, tebaasını zorla İslamlaştırmak gibi bir amaca sahip olmamasıydı. Aksine, Osmanlı devleti, gayrimüslimlere de güvenlik ve huzur sağlamayı, onları adaletle ve İslam idaresinden razı olacakları şekilde yönetmeyi hedefliyordu.

Oysa aynı dönemlerde dünya üzerindeki diğer büyük devletler çok daha katı bir anlayışa, baskıcı ve müsamahasız bir yönetim anlayışına sahipti. İspanya Krallığı, İber Yarımadası'nda Müslümanların ve Yahudilerin varlığına tahammül edememiş ve her iki topluma karşı büyük bir vahşet uygulamıştı. Diğer pek çok Avrupa ülkesinde Yahudilere sadece Yahudi oldukları için baskılar uygulanıyor (örneğin gettolara hapsediliyorlar), hatta kimi zaman toplu katliamlara ("pogrom"lara) hedef oluyorlardı. Hristiyanlar birbirlerine karşı bile tahammülsüzdüler; Katolik ve Protestanlar arasındaki çatışmalar, 16. ve 17. yüzyıl boyunca Avrupa'yı kan gölüne çevirdi. 1618-48 yılları arasında yaşanan "30 Yıl Savaşları", temelde Katolik-Protestan çatışmasının bir sonucuydu. Bu savaş sonucunda Orta Avrupa adeta bir harabeye döndü, sadece Almanya'da 15 milyonluk nüfusun üçte biri yok oldu.

Bu ortamda Osmanlı'nın kurduğu idarenin son derece insancıl olması kuşkusuz önemli bir gerçektir.

Pek çok tarihçi ve siyaset bilimci de bu gerçeğe dikkat çekmektedir. Bunlardan biri, dünyaca ünlü Ortadoğu uzmanı Columbia Üniversitesi'nden Prof. Dr. Edward Said'dir. Kudüslü Hristiyan bir aileden gelen ve Amerikan üniversitelerinde çalışmalarını sürdüren Edward Said, İsrail'de yayınlanan Ha'aretz gazetesinin kendisiyle yaptığı bir röportajında Ortadoğu'da kalıcı bir barışın inşa edilebilmesi için "**Osmanlı Millet Sistemi**"ni önermiştir. Said'in yorumu şöyledir:

Arap dünyasındaki diğer azınlıklar nasıl yaşayabiliyorsa, (Araplar arasındaki) bir Yahudi azınlığının yaşaması da mümkündür... Bu, Osmanlı İmparatorluğu altında gayet iyi işlemiştir. Onların sistemi, şu an sahip olduğumuzdan çok daha insancıl gözükmektedir.

İslam Hoşgörüsünün Kaynağı: Kuran Ahlakı

Osmanlı İmparatorluğu'nun ve diğer Müslüman devletlerin son derece hoşgörülü, adil ve insancıl yönetimler kurmasının temel nedeni, Kuran'da bu şekilde bir yönetimin emredilmiş olmasıydı. Hz. Ömer'in, Selahaddin Eyyubi'nin, Osmanlı padişahlarının ve daha nice Müslüman hükümdarın (bugün Batılılar tarafından da kabul ve takdir edilen) bir hoşgörü, merhamet, adalet ve medeniyet sergilemelerinin nedeni, Allah'ın Kuran'daki emirlerine olan sadakatleriydi. İslami yönetim anlayışının temelini oluşturan bu emirlerin bazıları şöyledir:

Şüphesiz Allah, size emanetleri ehline (sahiplerine) teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi emrediyor. Bununla Allah, size ne güzel öğüt veriyor!.. Doğrusu Allah, işitendir, görendir. (Nisa Suresi, 58)

Ey iman edenler, kendiniz, anne-babanız ve yakınlarınız aleyhine bile olsa, Allah için şahidler olarak adaleti ayakta tutun. (Onlar) ister zengin olsun, ister fakir olsun; çünkü Allah onlara daha yakındır. Öyleyse adaletten dönüp heva (tutkuları)nıza uymayın. Eğer dilinizi eğip bükür (sözü geveler) ya da yüz çevirirseniz, şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberi olandır. (Nisa Suresi, 135)

Allah, sizinle din konusunda savaşımayan, sizi yurtlarınızdan sürüp-çıkarmayanlara iyilik yapmanızdan ve onlara adaletli davranmanızdan sizi sakındırmaz. Çünkü Allah, adalet yapanları sever. (Mümteherine Suresi, 8)

Siyaset literatüründe "iktidar dejenere eder ve mutlak iktidar da mutlak olarak dejenere eder" şeklinde bir söz vardır. Bununla, siyasi iktidarı ele geçiren herkesin, bu iktidarın sağladığı imkanlar sonucunda ahlaki yönden dejenere olduğu ifade edilir. Bu kural gerçekten de insanların çoğu için geçerlidir. Çünkü bu çoğunluk, ahlakını kendi üzerindeki toplumsal yaptırımlara göre belirler. Bir başka deyişle, toplumun kınamasından veya cezalandırmasından korktuğu için ahlaksızlıklardan veya suçlardan geri durur. İktidar ise onlara güç sağlar ve toplumun yaptırımını azaltır. Bunun sonucunda da dejenere olur, yani ahlaktan kolayca taviz verir hale gelirler. Eğer ellerinde mutlak bir güç varsa, yani bir ülkenin mutlak hakimi olurlarsa, kibirlerini tatmin etmek için her yolu deneyebilirler.

Bu "dejenereasyon kuralının " geçerli olmadığı tek insan modeli, Allah'a samimi olarak iman eden, O'ndan korkan O'nun rızası için dine sarılan, dine göre yaşayan insanlardır. Ahlakları topluma bağlı olmadığı için, en mutlak iktidar dahi onları etkilemez. Allah Kuran'da bu ideal hükümdar modeline örnek olarak Hz. Davud'u vermiş, onun, kendisinden hüküm sormaya gelen insanlara hükmederken dahi, bir yandan büyük bir teslimiyet ve boyun eğicilik içinde Allah'a dua edip yalvarmasını örnek göstermiştir. (Sad Suresi, 24)

İslam tarihinin adaletli, müşfik, mütevazı ve olgun hükümdarlarla dolu olması, Allah'ın Müslümanlara Kuran'da öğrettiği bu ahlaktan kaynaklanmaktadır. Müslüman bir yönetici Allah'tan korktuğu için, kendisine verilen hiç bir imkan ve iktidar onu dejenere etmez, şımartmaz, kibirlendirip zalimleştirmez. (Elbette İslam tarihinde de İslam ahlakından uzaklaşarak "dejenere olmuş" yöneticiler ortaya çıkmıştır, ama bunların hem sayısı hem de etkisi sınırlıdır.)

Sonuç

Tarih, İslam'ın, Ortadoğu'ya adaletli, hoşgörölü, müşfik bir yönetim tarzı sunan tek inanç sistemi olduğunu göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgeden çekilmesiyle bitmiş olan "Pax Ottomana" (Osmanlı Barışı) bugün hala telafi edilebilmiş değildir. Osmanlı'nın ardından Ortadoğu önce Avrupalı sömürgecilerin yönetime geçmiş, daha sonra da İsrail'in işgalci ve mütecaviz politikalarının hedefi olmuştur.

Ortadoğu'daki mevcut çatışmaların ise temel bir nedeni vardır: Tarafların barışa yanaşmaktaki isteksizlikleri. İsrail'in yapması gereken, Birleşmiş Milletlerin 242 sayılı kararına uyarak 1967 öncesi sınırlarına geri çekilmesi, Filistin halkının haklarını tanınması ve teslim etmesidir. Filistinlilerin (ve diğer Arapların) yapması gereken ise "İsrail'i denize dökmek, tüm Yahudileri sürgün etmek" gibi hedefleri terk edip, "Yahudilerle bir arada yaşamayı" kabul etmektir. Ve en önemlisi, haklı mücadelelerini, sivil insanlara karşı uygulanan barbarca terör eylemleriyle kirlilememektir.

Kısacası Ortadoğu'ya barışın gelmesi için, tarafların ılımlı ve hoşgörölü olmayı kabul etmeleri, Yahudi ırkçılığından veya Arap şovenizminden kurtularak barış için samimi bir çaba göstermeleri gerekmektedir. Bunun için gereken vizyon ise, İslam ahlakının tarihte Ortadoğu'ya öğrettiği meziyetlerde saklıdır.